

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Cornelii Iansenii Episcopi Iprensis Avgvstinvs

In Qvo Genuina sententia profundissimi Doctoris de Auxilio gratiæ medicinalis Christi Salvatoris, & de prædestinatione hominum & Angelorum proponitur, ac dilucidè ostenditur

Jansenius, Cornelius

Lovanii, 1640

17. S. Bernardus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13704

moreretur. Talis enim necessitas, si, ut Augustinus loquebatur, necessitas dici debet, non est premens sed fruens bono, quod diligit: non est necessitas sed volendi immobilis firmitas. Vnde Anselmus explicare volens quomodo Christus non necessitate, sed sponte & indeclinabiliter mortem sustinere voluerit, affert simile de ijs, qui potentissimo Dei tractu indeclinabiliter bonum volunt:

Quoniam, inquit, voluntati quisque ad id, quod indeclinabiliter vult, trahitur vel impellitur, non inconvenienter trahere vel implere dicitur Deus, cum talem voluntatem dat in quo tractu vel impulsu, nulla intelligitur violentia necessitas, sed a cepta bona voluntatis spontanea & amata tenentia. Et hæc esse videtur causa, cur & in isto loco, & in eodem capite sapius, & in primis libro secundo, & libro de Casu diaboli, sicut liberam voluntatem, ita spontaneam oppem necessitati. Et perpetuo libertatem Christi explicans, liberum cum eo quod sit sponte à voluntate confundit. Hinc explicans etiam libertatem Angelici casus: Per suum arbitrium peccavit, quod sic liberum erat ut nulla alia re cogi possit ad peccandum, & ideo iuste reprobentur, qui tam hanc haberet arbitrii sui libertatem, non aliqua cogente, non alijsua necessitate, sed sponte peccavit. Quibus verbis solam necessitatem coactionis, velut libertati capitaliter aduerentem, ab arbitrii libertate removet, quemadmodum hoc & ab antiquis Scholasticis eum sequentibus intellectum est, & ex ipsis verbis & ex sub-iuncta auctoris explanatione manifestum est. Solvens quippe objectionem sibi difficultatem, quod homo cogente tentatione, & ideo non per liberum arbitrium iustitiam deserere videatur, hoc totis viribus inculcat, quod non

A invitus ac nolens deserit: Nemo illam deserit nisi volendo. Si ergo invitus dicitur nolens, nemo deserit illam invitus. Ligari enim potest homo & invitus, quia nolens, potest torqueri invitus, quia nolens, potest occidi; velle autem non potest invitus, quia non potest velle nolens velle. Nam omnis volens ipsum suum velle vult. Vbi clarissimum est, eum libertatem arbitrii explicando, solam contradictionem quæ oritur non ex simplici necessitate voluntaria, sed ex necessitate coactionis voluntatis expromere. Et cum hoc uberius explicasset, tandem subiicit: Quomodo itaque non est libera voluntas, quam aliena potestas sine suo assensu subicere non potest? Ecce iterum libertatem in immunitate cogentis necessitatis collocatam. Et rem coniectam iterum repetens, dicit à se ostensum: Omnem rem liberam esse, ab ea re, à qua cogi non vult vel prohiberi non potest &c. Et quod tentatio rectam voluntatem non nisi volentem aut ipsa recitidine prohibere, aut ad id quod non debet cogere potest &c. Cum ergo vincitur non aliena vincitur potestate sed sua. Et intra: Impugnare namque potest invitam voluntatem, expugnare nequit invitam. In quibus semper libertas voluntatis in eo constituitur, quod nihil vult invita vel nolens, hoc est, quod expers sit omnis cogentis necessitatis.

Neque vero quicquam refert, quod sanctus Anselmus alibi libertatem illam humane voluntatis explicans, subinde indifferentiæ ad opposita mentionem faciat. Idem quippe sæpissimè Augustinus docet. Nec enim in omnibus actionibus & hominum statibus est idem libertatis modus, ut alibi dicturi sumus: quamvis eadem sit semper essentialis ratio libertatis.

CAPVT XVII.

Sanctus Bernardus.

IAM vero videamus, quid sanctus Bernardus, quem de gratia & libero arbitrio sanissimè sensisse, & in hac materia ab Augustini, hoc est, Ecclesiæ Catholicæ doctrina non recessisse constat, de arbitrii libertate docuerit. Quod eo studiosius præstandum est, quod sanctus Bernardus inter præcipuos auctores à plerisque recensetur, qui distinguendo triplicem libertatem, à necessitate, à peccato, & à miseria, primamque docendo esse naturæ, alteram gratiæ, postremam gloriæ, veram naturalemque arbitrii libertatem, in sola immunitate à necessitate collocaverit. Quapropter quemadmodum distinctionem illam à sancto Bernardo traditam esse perspicuum est, ita nullum auctorem ab Augustini temporibus hucusque magis aperte, disertè, accuratè & efficaciter sancti Augustini doctrinam, quam supra demonstravimus, in omnibus ad unguem tradidisse certum est, & ita mani-

A festum est, ut mihi nullo evidentiori exemplo ostendi posse videatur, quid valeat in indagandis & eruendis genuinis auctorum quorumcumque sensibus præoccupata sententia. Fatemur igitur ex S. Bernardi sententia, necessitatem repugnare libertati, & istam esse ipsius naturæ, non gratiæ, non gloriæ libertatem. Hoc enim sapius in libro de Gratia & libero arbitrio docet. Sed qui hoc asserunt, attendere, imo vel oculos tantum aperire debuissent, ut intelligerent quam necessitatem Bernardus intelligeret. Plurimis enim evidenterque argumentis ostendi potest, non aliam intellexisse necessitatem, quam eam quam S. Augustinus definit, quæ non est in nostra potestate, sed etiam si volumus efficit id quod potest, hoc est, necessitatem que voluntati repugnat essentialiter, neque aliud est nisi vis, violentia, coactio.

Nam in primis sæpissimè sanctus Bernardus docet, necessitatem illam, à qua liberum arbitrium dicitur, efficere ut non sit voluntarium

rium. Quam necessitatem certissimum est, non esse illam simplicem necessitatem qua simpliciter aliquid necessarium esse dicitur, & qua beatificus voluntatis amor necessarius est:

Lib. de grat. & lib. arb. Si horum quodlibet prohibente ratione voluntas non posset, voluntas tam non esset. Vbi quippe necessitas iam non voluntas. Et aliquanto inferius: Est vero quam magis ei congruere arbitror libertatem, quam dicere possumus à necessitate, eo quod necessarium voluntario contrarium esse videatur. Si quidem quod ex necessitate fit, non tam ex voluntate, & e converso similiter. Et adhuc inferius: Utrobique voluntas & ubique libertas, cedit quippe voluntati necessitas. Hæc autem prorsus falsa sunt, si simplex necessitas intelligatur, cum illa, juxta divi Augustini & ipsius Bernardi sententiam in eodem libro, beatorum voluntati competat, qua jam amplius peccare non possunt, & Deum clare visum voluntaria quadam necessitate diligunt.

Secundo hanc ipsam necessitatem disertissimis verbis declarat sæpe esse violentiam, qua fit ut homo cogatur velle & consentire, hoc est ut invitatus velit. Quod cum implicet contradictionem, implicat similiter voluntatem sua spoliari libertate. Nam statim in initio liberi sui, cum dixisset, consensum voluntarium nos à bestiis discernere, esseque habitum liberum sui, statim explicat uberrime & clarissime quo pacto hoc accipi velit; siquidem, inquit, non cogitur (scilicet consensus) non extorquetur. Est quippe voluntatis non necessitatis. Nec negat se, nec præbet cuiquam nisi ex voluntate. Alioquin si compelli vales invitatus, violentus est non voluntarius. Vbi autem voluntas non est, nec consensus. Non est enim consensus nisi voluntarius. Vbi ergo consensus, ibi voluntas. Porro ubi voluntas ibi libertas. Et hoc est quod dici puto liberum arbitrium. Etiam si nihil diceret amplius sanctus Bernardus, non deberet ulla de sensu ejus esse dubitatio. Sed eandem suam mentem tanta inculcat diligentia, ut omnino ne quis perperam necessitatem quam à libertate excludit, intelligeret, sollicitus esse videatur. Quam enim aliam necessitatem libertati contrariam; nisi violentiæ, seu quæ præter voluntatem accidit, intelligi finit id quod dicit? Nec tardum ingenium, nec labilis memoria, nec inquietus appetitus, nec sensus obtusus, nec vita languens, reum per se statuunt hominem, sicut nec contraria innocentem, & hoc non ob aliud, nisi quia hæc necessitas; & quid istud? Ac præter voluntatem posse provenire probantur. Sola ergo voluntas quoniam pro sui ingenta libertate aut dissentire sibi, aut præter se in aliquo consentire nullà vi, nullà cogitur necessitate, non immerito iustam vel iniustam, beatitudinem seu miseriam dignam ac capacem creaturam constituit. Ecce ingenta libertas est nullà vi, nullà necessitate cogi, ut consentiat, quin ipsa sit quæ consentiat sibi, ac non dissentiat sibi. Ipsa enim erit quæ volet si vult. Et quam aliam necessitatem tanquam libertati inimicam intelligi finit id quod iterum dicit? Quomodo namque ad bonum conversus, per gratiam humanam voluntatis consensus, eo libere bonum, & in bono liberum hominem facit, quo voluntarius affi-

^A citur, non invitatus pertrahitur: sic sponte devolutus in malum, in malo nihilominus tam liberum quam spontaneum constituit, suæque utique voluntate ductum, non aliunde coactum, ut maius sit. Et quam aliam necessitatem tanquam inimicam libertati, quam illam extrinsecus cogentis violentiæ intelligi finit, id quod mox adhuc manifestius dicit? Et sicut caelestis Angelus aut etiam Deus ipse permanens libere bonus, propria scilicet voluntate, non aliqua extrinsecâ necessitate, sic profecto diabolus æque libere in malum & corrumpit & persistit, suo utique voluntario nutu, non alieno impulsu. Quam vero aliam intelligi finit necessitatem, nisi illam jam dictæ violentiæ, id quod statim sequitur? Quod autem homines solent conqueri & dicere volo habere bonam voluntatem & non possum, nequaquam huic præscribit voluntati libertati, ut quasi vim aut necessitatem in hac parte patiat voluntas, sed plane illà libertate qua dicitur à peccato, se cavere testantur. Quod probat ex eo: Nam qui vult habere bonam voluntatem, probat se habere voluntatem. Hoc est, habet voluntatem ergo, non necessitatem. Et quam aliam necessitatem nisi cogentis violentiæ vel pervicacissimum quemque intelligi finit, id quod de Deo ipso ac demonibus profert, ut eos probet habere arbitrij libertatem? Ceterum nec Deus caret libero arbitrio, nec diabolus; quoniam quod ille esse non potest malus, non iniuria facit necessitas, sed firma in bono voluntas, & voluntaria firmitas: quodque is non valet in bonum respirare, non aliena facit violentiæ oppressio, sed sua ipsius in malo obstinata voluntas ac voluntaria obstinatio. Et quam aliam nisi violentiæ necessitatem intelligi finit id quod de Dei libertate explicationis loco adiungit? Hac sanè dignitatis prerogativa rationalem singulariter creaturam conditor insignivit, quod quemadmodum ipse sui iuris erat, suæque ipsius voluntatis (id est, libertatis) non necessitatis erat, quod bonus erat: ita & illa quoque sui quodammodo iuris in hac parte existeret, quatenus non nisi suâ voluntate, id est, libere, aut mala fieret & iuste damnetur, aut bona maneret & merito servaretur. Et ut intelligeremus quo pacto suâ voluntate seu libertate, audi id quod sequitur: Non quod ei propria posset sufficere ad salutem voluntas, sed quod eam nullatenus sine sua voluntate consequeretur. Nemo quippe salvatur invitatus. Et quam aliam necessitatem intelligi finit, id quod explicando Scripturas Evangelicas, Trabe me; invenio aliam legem in membrum captivum me ducentem &c. Exponendo dicit: Hæc omnia putari possunt cogere voluntatem & præcipere voluntatem. At vero quantilibet quis intus forisve tentationibus urgeatur, libera profecto semper, quantum ad arbitrium spectat, voluntas erit: libere quippe de suo nihilominus sensu iudicat. Et quam aliam necessitatem libertatis inimicam, quam illam cogentis violentiæ intelligi finit id quod sibi contra totam suam præcedentem de libertate disputationem velut contrarium obijcit? Quod ergo? Forte dissoluta est tota superior assertio de libertate voluntatis; quia nimirum inventa est cogi potuisse voluntas, scilicet quia Petrus compulsus fuit Christum negare. Cui difficultati respondet: Est plane (hoc est, tota disputatione præ-

præcedens qua probavi voluntatem à necessitate esse liberam dissoluta est, & plane corrumpit) sed si cogi ab alio potuit quam à seipsa. Quod si seipsa egerit compulsiva & compellens ubi amittere, ubi recipere visa est libertatem. Vim quippe quam ipsa sibi intulit, à se pertulit. Porro quod à se voluntas pertulit, ex voluntate fuit. Quod ex voluntate fuit, iam non ex necessitate sed voluntarium. Si autem voluntarium, & liberum. Ne verò quisquam quantumlibet tardus, obtusus, ac perversus, ac Bernardi mente dubitet, quam aliam necessitatem libertati contrariam nisi violentiæ intelligi limit, id quod denique rem à fundamentis explicando subiungit: Est sane genuina compulsio (id est, coactio) secundum quod aut pati aliquid aut agere contra propriam cogitur voluntatem. Quorum passiva quidem (sic enim prior illa rectè nominatur) potest nonnunquam fieri absque consensu voluntario patientis sed activa nunquam. Proinde malum quod sit in nos sive de nobis, non est imputandum nobis, si tamen invitus. Ceterum quod sit & à nobis, iam non sine culpa est voluntatis. Velle plane convincitur, quod non fieret si nollemus. Est ergo compulsio quædam etiam activa, sed non habet executionem, cum sit & voluntaria. In his tot & tam evidentibus testimoniis quibus totus ille liber plenus est, accuratissime fatiatissimeque declarat sanctus Bernardus, quam necessitatem excludat à libertate, nempe vim, violentiam, compulsionem, coactionem eam qua quis invitus est, qua non vult, qua non est voluntarius. Quæ sane causa est, ut in solis illis adductis locis creberrimè necessitatem illam opponat voluntati, & necessarium voluntario, ut attentè lector per se facile sine mea repetitione observaverit. Quamobrem ut neminem latere posset, quam necessitatem à libertate secludat, declarat ipse.

Tertiò illam se removere, quæ faceret ut duo contradictoria se non perimerent, sed simul in sua veritate consisterent, videlicet, ut homo simul vellet & nollet, consentiret & non consentiret. Hoc autem certissimum est non esse necessitatem illam (si tamen necessitas dici debet) qua dicitur voluntas velle necessario, sed solam necessitatem coactionis, quæ semper invitum & nolentem esse supponit. Hoc clarè indicat locus iste quem proximè produximus: Ceterum quod sit & à nobis (dum scilicet cogi dicimur aliquid facere) iam non sine culpa est voluntatis. Velle plane convincitur quod non fieret si nollemus. Verba sensumque usurpat sancti Augustini, quem ex libris de Civitate Dei sumit, ubi de voluntatis libertate disputat. Quasi diceret Bernardus: Non cogitur hoc ipso quo volumus, & proinde non est verum quod coacti, sumus & volumus. Hoc clarius indicat quando dicit: Si horum quodlibet prohibente ratione voluntas non posset, voluntas iam non esset. Vbi quippe necessitas iam non voluntas. Quomodo, quæ ratione, quo pacto, nisi quia necessitas illa Bernardi est coactio? Illa quippe sola non illa voluntaria excludit consensum voluntatis, quod ipse explicat cum statim annectit: Quod si ex necessitate

A & absque consensu propria voluntatis mala bonæ fieri possit rationalis creatura &c. Ecce quid sit ex necessitate, videlicet absque consensu propria voluntatis. Hoc denique apertissime declarat, quando rei ipsius radices tangens, dicit: Vita, sensus, appetitus, memoria, ingenium, & si quæ talia sunt, eo ipso subiacent necessitati quo non planè subdita sunt voluntati. Ipsam vero (voluntatem) quia impossibile est de seipsa sibi non obedire (nemo quippe non vult, quod vult, aut vult quod non vult) etiam impossibile est sibi privari libertate. Potest quidem mutari voluntas, sed non nisi in aliam voluntatem, ut nunquam amittat libertatem. Tam ergo non potest privari illa (libertate) quam nec seipsa. Si poterit homo aliquando aut nihil omnino velle, aut velle aliquid & non voluntate, poterit & carere libertate. Et rursum idem repetens: Sola ergo voluntas, quoniam pro sui ingenita libertate aut dissentire sibi, aut præter se in aliquo consentire, nulla vi, nulla cogitur necessitate, non immerito iustè &c. Et alio in loco interpositis multis evidentissimè: Videamus &c. ne forte iuxta hanc assertionem, aut culpa non fuerit, quod vel voce negaverunt, aut cogi in culpam & voluntas potuerit, ut vellent videlicet homo quod eum & nolle consisterit, & sic perierit liberum arbitrium. Quod quia impossibile erat (velle quippe & nolle eodem tempore non poterat) quaritur &c. Vereor ne quicquid adjecero obscuriorem Bernardum faciat. Tantà quippe manifestatione sensum suum aperit, ut mihi nulla videatur subtilitatis arte regi, nulla tergiversatione eludi, nulla impudentia negari posse. Nam & hic iterum Augustini verbis utitur, qui similem omnino necessitatem involuntariam, velut libertati repugnantem removere volens, & eandem omnino contradictionem sequi docens, si sub tali necessitate voluntas poneretur: Multa enim facimus, inquit, quæ si nollemus non utique faceremus. Quo primitus pertinet & ipsum velle. Nam si volumus est, si volumus non est. Non enim vellemus, si nollemus. Et quamvis ista merito cuius non prætractæ sententiæ abundè videantur esse satis, ut tamen totius doctrinæ sancti Bernardi consonantia plenius percipiatur, non gravabor adhuc paulisper sensibus ejus enodandis immorari. Nam si quis diligenter attenderit ea sola quæ produximus, facile videt, quæ corollaria ex eis nexa consequantur. Etenim si talis est libertas voluntatis ut tam non possit privari illa, sicut Bernardus loquitur, quam nec seipsa, quia quicquid voluerit semper erit cum aliqua voluntate, ideoque cum libertate, manifestum profectò erit, talem libertatem ex hoc ipso nasci quo creatura rationalis est; esse liberum omnem voluntatis rationalis motum, hoc ipso quo voluntarius, amitti à voluntate non posse libertatem, in Deo Angelis & hominibus esse parem, quia pariter coactionis, hoc est, contradictionis expertem. Quæ sicut certissimo sequi, quisquis non est cæcus, perspicue videt, ita & sanctus Bernardus ipse, suæ doctrinæ inseparabiliter iuncta esse non dubitavit, non negavit, non occultavit, sed expressis verbis docuit, ne quis nos in ejus doctrina intelligenda vel

Lib. 5. de
Civ. c. 10.

proponenda fortasse falli arbitretur. Ita-
que

Quarto indicat modum seu consensum voluntatis hoc ipso esse liberum quo rationalem. Nam hoc ipso potest velle. Sic igitur definit voluntatem: *Voluntas est motus rationalis & sensui praesidens & appetitus.*

Werner. ibid.

Quinto quod ex priori sequitur, motum voluntatis hoc ipso quo voluntatis est, esse liberum: *Quod ex voluntate sua, iam non ex necessitate, sed voluntarium fuit. Si autem voluntarium & liberum. Et inferius: Ut nec salus nec damnatio ulla ratione sine praecedenti consensu voluntario posui haberi: ne qua sorte ex parte praescribi videatur libertati arbitrij. Et alio in loco: Ex eo potius liberum arbitrium dicitur, quod sive in bono sive in malo aequè liberam facit voluntatem, cum nec bonus quisquam nec uem malus dici debeat, nisi volens. Et initio libri: Vbi consensus ibi voluntas. Porro ubi voluntas, ibi libertas. Et hoc est quod dici puto liberum arbitrium. Vnde consensum voluntatis ita definit: Est motus voluntatis spontaneus.*

Sexto libertatem voluntatis prorsus esse inamissibilem, cum fieri non possit quin voluntas seu per velit si velit: ipsum autem velle hoc ipso est liberum quo est velle voluntatis: *Hic ergo talis consensus ob voluntatis inamissibilem libertatem, & rationis quod semper secum portat & ubique, indeclinabile iudicium, non incongrue dicitur, ut & viror, liberum arbitrium, ipse liber sui propter voluntatem, ipse index sui propter rationem: neque enim ad liberum arbitrium quantum in se est pertinet, aut aliquando pertinuit posse vel sapere, sed tantum velle: nec potentem facit creaturam, nec sapientem sed tantum volentem. Non ergo si potens aut sapiens sed tantum si VOLENS esse desierit, liberum arbitrium amississe putanda erit. Vbi enim non est voluntas nec libertas. Quod ut magis adhuc explicaret adjungit: Non dico si velle bonum, sed si velle omnino creatura desierit, fatendum sine contradictione, ubi non iam ex voluntate bonitas, sed ipsa ex toto voluntas perit, etiam liberum perire arbitrium in bonum & malum.*

Septimo aequè liberam esse voluntatem, quantumcumque in malo superando difficultatem patitur. *Si ergo liberum arbitrium ita ubique sequitur voluntatem, ut nisi illa penitus esse desinat, ipso non careat, voluntas vero sicut in bono, ita etiam in malo aequè perdurat; aequè profecto & liberum arbitrium tam in malo quam in bono integram perseverat. Et rationem petens ex ipsa natura voluntatis seu volitionis, hoc est, consensus voluntarij, seipsum magis explicando subnectit: Et quomodo voluntas etiam posita in miseria, non desinit esse voluntas, sed dicitur & misera voluntas, sicut & beata voluntas: ita nec liberum arbitrium desinere, sive quantum in se est aliquatenus imminuere poterit quacumque adversitas vel necessitas.*

Octavo in Deo, Angelis, ac demonibus aequaliter esse omnino illam arbitrij libertatem, quae est à necessitate: *Verum Libertas à necessitate aequè & indifferenter Deo universaeque tam mala quam bona rationali convenit creatura. Nec peccato nec miseria amittitur vel minuitur, nec maior*

*in iusto est quam in peccatore, nec plenior in Angelo quam in homine. Et paulo inferius: Manet ergo libertas voluntatis, ubi etiam sit captivitas mentis, tam plena quidem in malo quam & in bono, sed in bono ordinatior. Tamen integra quoque pro suo modo in creatura, quam in creatore, sed in illo potentior. Et inferius eandem confirmans doctrinam: Ceterum libertas arbitrij (ut supra liquido apparuit) cunctis pariter ratione utentibus convenit: non minor quantum in se est in malo, quam in bono, tam plena in hoc seculo quam & in futuro. Et iterum multo post: Cum ergo libertas arbitrij de ipso quo condita est statu aliquatenus non mutetur, sed aequaliter semper quantum in se est, à calis, terris, inferis possideatur &c. Quae doctrina nullo modo potest esse vera, nisi de illa libertate naturali quae est à necessitate coactionis intelligatur; sicut ipsemet Bernardus in illo quem primum citavimus loco, adiecit dum rationem dat, cur in bono & in malo consensus liber sit, quia voluntarius efficitur non invitatus pertrahitur; & quia sua voluntate ducitur non aliunde cogitur. Nam quamvis ab uno contradictorio ad alterum in quibusdam rebus, videlicet mutabilibus facilius transitur datur, quam in alijs quae non mutantur, aequalis tamen in omnibus est contradictionis repugnantia. Aequè namque se mutuo interimunt esse album & non album (quamvis album fieri possit non album) quam immutabile esse mutabile, quam vis immutabile nullam habeat suscipiendae mutationis capacitatem. Hanc doctrinam sanctus Bernardus constanter ad mortem usque docuit. Nam in sermonibus super Canticum Cantorum, quod opus ultimum mors abruptit, eadem omnino lineamenta libertatis illius naturalis expressit. Quapropter sermone octogesimo primo, hoc est, ante ultimum quinto, in quo libri de gratia & libero arbitrio, velut ante jam conscripti meminit, jam in vitae termino constitutus, simili plane modo docet, hoc ipso esse liberum hominem quo homo est, hoc est, quo rationalis est: *Miser ego homo, inquit, miser sed liber. Liber quia homo; miser quia servus. Liber quia similis Deo.**

Docet voluntatem, hoc est, volitionem hoc ipso esse liberam; quo voluntas est: Interveniente peccato patitur quandam vim & ipse, sed à voluntate non a natura, ut nec sic quidem ingenita libertate priverit. Quod enim voluntarium & liberum. Et causantibus se propter peccati pondus non esse liberos, ita respondet: Vbinam quaso hanc necessitatem sentis? Nonne in voluntate? Non ergo parum firmiter vis, quod & necessarium. Multum vis quod velle nequeas, nec multum obliuiscens. Porro ubi voluntas, id est, volitio, ibi libertas. Quod tamen dico de naturali non de spirituali, qua libertate Christus nos liberavit. Docet necessitatem nullam repugnare libertati aut voluntati, nisi quae volenti accidit, non quae est ipsius voluntatis: sicut jam ex loco quem proxime adduximus liquet, ubi magis liberum esse inlinuat quo magis firmiter voluntarium. Et alibi in eodem sermone de necessitate qua peccatrix facta voluntas inhaeret

*Bernardus
sem. 81.
lib. 7. Cap.
116.*

necessario malis, nec ullo modo potest sur-
 gere: Nescio quo pravo & malo modo ipsa sibi volun-
 tas peccata quidem in determiuata, necessitatem
 facit, ut nec necessitas cum voluntaria sit, excusare
 valeat voluntatem, nec voluntas cum sit libera, exclu-
 dat necessitatem. Ipsi enim necessitas hoc quodam-
 modo voluntaria. Docet necessitatem quae vis
 est, hoc est, ut Augustinus, quae etsi nolimus
 esse id quod potest, repugnare libertati.
 Iamque vni a natura solus homo non patitur, & ideo
 solus inter animalia liber. Cui mox annectit id
 quod iam ante citauimus. Quod enim voluntaria
 est liberam. Docet hanc necessitatem ita
 non cadere in voluntatem & libertatem, ut
 contradictio, si in eam caderet, sequeretur.
 Nam cum docuisset liberam voluntatem esse,
 qua feruus peccati, & surgere iam non potens
 in peccato detinetur; obicit libi: Time volun-
 tatem dicit, quod iam necessarium constat esse? Ve-
 ram est quod voluntas seipsam addixerit, sed non ipsa
 se retinet, magis inuicem & nolens, id est, invita
 & coacta. Quod est ipsillimum argumentum
 quo recentiores fatigantur, quo scilicet pacto
 liberum quae esse peccatum, si gratia surgen-
 da denegetur? Respondet igitur: Bone hoc
 saltem dat quae retinetur. Sed vigilanter retine vo-
 luntatem esse quam retinetur facere. Itaque volun-
 tatem nolentem dicit? Id est, coactam, invitam
 per illam necessitatem, quam praetexebas?
 Non utique, inquit, voluntas retinetur non volens.
 Voluntas enim volens est, non volens. Quod si vo-
 lens retinetur, ipsa se retinet. Quid ergo dicit? Ser-
 uam se fecit. Sed si libera, si non ad hoc facit,
 Facit autem in eadem seruam se retinet. Et quo-
 modo se adhuc seruam voluntas facit? Neque
 enim non volens voluntas retinetur: voluntas enim est
 ergo quia volens seruam seipsam fecit, non modo fecit,
 sed facit. Quibus statim annectit concludendo
 id quod supra allegauimus; Non ergo parum
 feruenter vs, quod & necessitas. Porro ubi voluntas
 sit & libertas & c. Quae sane ipsillima est do-
 ctрина Augustini, ut suo loco traditur sumus,
 & manifestissimum facit, voluntatem hoc ipso
 quo voluntas est, esse liberam, & contradi-
 ctionem esse manifestam, voluntatem esse non
 liberam, etiam illam quae mutari non potest,
 ipsa maxima & firmissima voluntas est. Quo
 nihil efficacius proferri posset, ut probet vo-
 luntatem, siue hominum peccatorum, siue
 deum, qua indeclinabiliter semetipsos
 amant, siue Angelorum Deum in clara vilio-
 ne diliguntium, esse liberam voluntatem, sicut
 hoc ipso in libro de gratia & libero arbitrio

commendauerat.
 Haec ex sancto Bernardo tam prolixè ope-
 roleque deducenda esse censui, ut omnibus ad
 oculum liqueret, eum nullam omnino necessi-
 tatem à libertate semouisse, nisi eam quam
 Augustinus dicit, non esse in potestate nostra, sed
 etiam si nolimus, efficit id quod potest. Qualis est
 omnis necessitas violentiae, & coactionis, &
 naturae: illa quippe sequitur impetum suum,
 & quantumvis remittente voluntate facit esse
 factum suum. Qui sane sepius ita manifeste in
 toto libro sancti Bernardi quem de gratia &
 libero arbitrio condidit & in singulis pene
 periodis lucet, ut omnes pene veteres Scho-
 lastici eum in diui Bernardi scriptis agno-
 uerint candideque facti fuerint, & plerique eius
 doctrinam suo calculo comprobauerint, Ale-
 xander Halensis, Albertus magnus, diuus
 Thomas, Sanctus Bonaventura, Richardus
 de media villa, Durandus, Thomas de Ar-
 gentina, Gabriel & alij plures, quemadmo-
 dum de plerisque infra dicturi sumus, Mar-
 tilius qui dicit, Bernardum libro suo de libero arbi-
 trio per totum ferè determinare, quod voluntas, nulla
 re possit cogi. Mihi vero, ut i genere loquar,
 non mediocriter admirationi fuit, qui heri
 potuerit, ut plerique Scholastici huius aevi
 illam sancto Bernardo sententiam imposue-
 rint, quod ab arbitrii libertate omnem omni-
 no determinationem ad unum excluserit et-
 iam voluntariam. Nimis protectio est illa
 Scriptoris istius somnolenta lectio. Sed idem
 omnino quod in Augustino & Damasceno le-
 gendo eis tolligit. Verbum enim istud ne-
 cessitatis eis sine dubitatione hallucinandi cau-
 sa fuit. Est enim eum vocabulum istud ex hu-
 jus aetatis & aliquot praecedentium seculorum
 usu, id omne significare solet, quod quoquo
 modo necessario fieri dicitur, siue impetu sic
 ferente naturae, siue violentia, siue firma &
 immobili voluntate fiat, non animadverte-
 runt longe alia significatione ab Augustino,
 Damasceno, Bernardo Magistro Sententiarum
 & pene omnibus eius primis interpretibus,
 in explicanda arbitrii libertate usurpata. Ne-
 cessitas enim apud ipsos impetum & pondus
 quoddam significare solet, odiosum libertati,
 quod nolendo removeri nequeat. Ex quo fit,
 ut non audeant illud voluntati bonae beato-
 rum siue hominum, siue Angelorum, nisi cum
 quadam praefatione ac diminutione tribuere,
 sicut supra diuersis testimonijs ab Augustino
 comprobauimus.

Alex. 2. p.
 q. 72. mem. 2.
 & 2. 5. 2. ad
 prim. & 4. 3.
 § 3. & mem.
 3. a. 3. &
 mem. 4. & 5.
 Et q. 29.
 mem. 1. a. 3.
 & 5.
 Albert. 2. p.
 Summa de lib.
 arbitrii. q. 3. &
 in 2. dist. 25.
 a. 7.
 D. Thom.
 q. 2. de ve-
 ritate a. 8.
 ad 5.
 Bonavent. in
 2. dist. 25. ad
 textum B.
 & q. 1. in
 corp. & q. 5.
 in sol. arg.
 & in 2. dist.
 7. q. 3. in corp.
 Richardus de
 media Villa
 in 2. dist. 25.
 a. 2. q. 1. &
 q. 2.
 Durand. in
 2. dist. 25.
 q. 2. ad 2.
 Thomas de
 Argentina in 2.
 dist. 25. a. 4.
 & dist. 38.
 a. 1.
 Gabriel in 2.
 dist. 25. a. 7.
 ad 4. con-
 clu-
 sionem.
 Martilius
 q. 16. a. 2. in 2.

C A P V T X V I I I.

Hugo de sancto Victore.

HAEC igitur diui Bernardi senten-
 tiam ad unguem, usque ad ipsa ver-
 ba secutus est, & in quibusdam clari-
 us expressit coartatus & amicus
 ejus Hugo de sancto Victore. Nam in primis,

A in quaestionibus Miscellaneis hoc modo de-
 scribit liberum arbitrium, seu effectum ejus:
 Est in rationali voluntate spontaneus appetitus bonus, non
 qui nec coacto dari, nec invito auferris potest. Vbi
 quod voluntatem rationalem nominat, intel-
 ligere